Ч. 178 (14.075). Львів, понеділок 8. липня 1935. Oplata pocztowa opłacono ryczałtem. Рік LVI.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 504-060. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“ Львів. Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Чехословаччині 30 ч. к. — в усіх прочих краях по 7·50 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

## Наради Народнього Комітету.

*Львів, 7. липня 1935.*

Розпочаті вчора вполудне наради Народнього Комітету УНДО закінчилися вечором того самого дня. Вчора згадали ми коротко про ці наради та події, що по рефератах відбулася велика, загальна політична дискусія. В дискусії забирали слово д-р Ст. Баран (Тернопіль), б. сенатор В. Бараник (Заліщики), пос. Тершаковець Гринь (Комарно), п. Єрмолюк (Рівне), п. Гораль (Борщів), пос. З. Пеленський (Львів), д-р Заваликут Іван (Коломия), о. Опишкевич Степан (Рудеччина), пос. С. Хруцький, о. д-р Юрик Степан (Золочів), б. посол Антін Кунько (Тернопільщина), д-р Венгльовський (Бібрка), пос. Міляна Рудницька (Львів), Болюх Василь (Тернопіль), ред. Зенон Пеленський (Львів), О. Луцький (Львів), д-р Ол. Марітчак (Львів). Крім того під кінець дискусії промовляли референти В. Мудрий, В. Целевич і д-р Л. Макарушка. Дискусія тривала шість годин. У ній проаналізовано всесторонно наше теперішнє положення та обговорено політичні завдання партії. По дискусії Зїзд ухвалив цілу низку резолюцій, про які буде мова завтра на сторінках нашого щоденника.

Народній Комітет однодушно апробував працю партійного проводу та ухвалив йому повне довіря.

Наради закінчилися відспіванням національного гимну.

## Пращальне засідання клюбу ББ.

**Велика політична промова прем. В. Славека.**

В суботу пополудні прем. Славек прощався у президії Ради Міністрів з послами і сенаторами клюбу ББ. За чим виголосив велику політичну промову, якої хід думок такий:

Закінчено необхідні законодатні праці у звязку з новою конституцією. В осени кінчається каденція законодатних установ. Тому слід теж сподіватися, що до законодатної праці вже не зійдемося. Опісля прем. Славек обговорив заслуги марш. Пілсудського при відбудові Польщі, гостро критикував ті польські партії, які підчас збройної боротьби змагали до того, щоби зберегти для себе впливи і значіння у відродженій Польщі. Підкреслив заслуги тих, які боролись у легіонах за Польщу, опісля співпрацювали з пок. марш. у Безпартійному Бльоку. З черги обговорив працю цього Безпартійного Бльоку.

Згадуючи про виборчу систему прем. Славек заявив: Дотеперішня виборча система в теперішних умовинах запевнила би нам у новім парляменті безоглядну більшість. Одначе цю систему рішили ми змінити. Чому? Якщо вдержалиб систему лист і партійних клюбів — тоді партійні звичаї, які поборюємо, викривили би і нашу діяльність.

Колишня система розбудови політичних організацій спиралась на приєднуванні прихильників. Винагорода тих прихильників, головно партійних діячів, виявилась у формі протекції в особистих справах та інтересах. Поодинокі партії, які мали своїх членів в уряді, поділили між себе цілі ділянки державної адміністрації, які обсадили своїми людьми. По травн. перевороті в 1926. слід було завести інший лад і поміняти в адміністрації людей. Цей звичай з протекціями ще й тепер не перевівся. Кожного з нас, говорив прем. Славек — засипували прохаанями про піддержку, протекцію, один білет або телефон. Багато таке людей, признаваного до користей тільки за те, що були прихильниками, примазалось до Безпартійного Бльоку тільки тому, що „телер Бльок при владі“. Дуже тяжко було забезпечити нашу організацію від таких прихильників. Тому теж необхідним було закинути систему, яка могла принести шкоду і для нас самих і для держави. Хоч ця система запевняла нам перемогу при виборах, з неї зриваємо. Таким чином сповнили ми доручене марш. Пілсудським завдання: уздоровити законодатні палати та ввести основні зміни до законів, якими управляти меться державою.

Останній підпис марш. Пілсудського видніє під новою конституцією. Вожд відійшов. Виринає питання, хто його заступить. Цю проблему розвязує нова конституція, яка ясно означує компетенції органів держави і спосіб їх покликування. Говорить вона про права та обовязки президента, уряду, сойму і сенату та інших органів держави. Одним словом ця ясно означена законом організація держави дає відповідь хто має вирішувати ріжні справи. Тому не намагайся перекладати рішення на авторитети, яких шукалиб поза рямцями означеними конституцією, бо тоді моглиб попасти в суперечність з організацією держави або теж зі законом — конституцією. Таким чином відповідь на це питання дає конституція. Закон — як начальний чинник має нами управляти; в рямцях закону той, кого до цього закон визначить.

## Перед змінами в уряді?

Президент Мосьціцький приняв на Замку міністра хліборобства Понятовського. Здогадуються, що обговорювали господарський плян, як запобігти знижці цін на збіже. Засобом до цього мають бути нові податкові полекші і поширення віддовженевого закону для хліборобів. Крім того зновелізують закон про шарварки і введуть оплати за шарваркові чинитьби. Ці пляни зустрінулись з критикою міністра скарбу Завадського. У звязку з тим кружляють поголоски, що по 15. липня ц. р. дійде до змін в уряді.

## Взивають послів до державної служби.

Центральні уряди видали розпорядок, щоб всі посли і сенатори, які перед обняттям посольського або сенаторського мандату виконували державну службу, вернулись на свої державні становища з днем 1. серпня ц. р. Тому здогадуються, що вже в найближчих днях розвяжуть сойм і сенат і розпишуть нові вибори.

## Ватикан заборонив книжку Д'Анунція.

ЧІТА ДЕЛЬ ВАТІКАНО, ПАТ. „Оссерваторе Романо“ приносить декрет, який осуджує і поміщує на індексі заборонену катол. Церквою останню книжку Г. д' Анунція п. н. „Анджельо Коклес“. Декрет Конгрегації закидує книжці неморальність, численні помилки проти віри і богохульство.

## Вибух пекольної машини в Югославії.

БІЛГОРОД, ПАТ. В місцевости Самабор біля Загребу вибухла минулої ночі пекольна машина перед домом колишнього посла народньої партії Левчіча. Вибух не спричинив більшої шкоди. Думають, що експльозія пекольної машини була політичною демонстрацією.

## „Вогнянний хрест“ захопить владу у Франції.

ПАРИЖ, 8. 7. ПАТ. У Муко коло Турсоань відбулись учора загальні збори відділу „Вогнянного Хреста“ з департаменту Норд. Зборами проводив полк. де Ля Рок, який виголосив таку промову:

„Хід подій розвивається згідно з нашими передбачуваннями. Страх і короткозорість, що їх виявили черґуючі по собі уряди, приспішили їх упадок. Уважливо слідкуємо за подіями, щоб у відповідній хвилині виступити і заявити: досить того! Тепер беремо владу у свої руки. Під тим оглядом уже нині переможемо. Доволі прочитати щоденники т. зв. спільного фронту, щоб зясувати собі положення. Провідники, які кермують тим фронтом міркують, що потягнуть за собою маси, щоб дійти до влади. Але в дійсности вони є масою, яка завтра опиниться у наших рядах. Ці політики задумують атакувати нас силою і приневолити до скорішого наступу, називаючи нас бунтівниками, щоби скермувати проти нас військо і поліцію та придбати собі титул оборонців ладу, який завтра самі знищать.

Крім того говориться, що ці політики мають змогу дійти до влади леґально. Для „Вогнянного Хреста“ байдуже, яких засобів леґальних чи нелеґальних хопляться ці політики. Члени „Вогнянного Хреста“ знають, що коли за кілька днів або за кілька тижнів дійде до поважних подій, зуміють покінчити з починами цих невідповідальних політиків. Боротьба, яку ці політики думають повести при відкритті осінньої сесії парляменту, заздалегідь засуджена на невдачу. Члени „Вогнянного Хреста“ зуміють відорвати від старих партій деяку кількість членів і приєднати їх до своєї орґанізації. Ми всі вже нині повинні бути підготованими до перебрання влади у свої руки, щоб викинути поза скобки розкладові елементи. Щоб недопустити до розкладу припинимо на деякий час гнилий парляментаризм і накажемо мовчанку усім темним духам, які хочуть кермувати державою. Прикажемо мовчати великим фінансістам, які ведуть подвійну гру піддержуючи сумнівний союз з СССР і зближення з Німеччиною. Коли обіймемо владу, будемо мати менше міністрів, але теж менше безробітних. Зорґанізуємо постійний вишкіл. Не повториться вже явище, що до Франції спроваджується 50 тисяч кваліфікованих чужих робітників тоді, коли у Франції одночасно залишається без праці пів міліона французів. Збудуємо робітничі доми. Цього вимагає тепер Франція і туди звернемо наші зусилля.

Завтра, після завтра або до 15 днів можу видати вам приказ мобілізації проти революції Блюма, Далядіє, Кашена та інших. Орґанізуйтеся, в першу чергу змініцнюйте свої сили. Французи сумніваються у власні сили. Сам стверджую з кожним днем, що рух „Вогнянного Хреста“ є сильніший, ніж можна було цього сподіватись. Надійде хвилина, коли буде приверненний лад і ви доконаєте суспільного обєднання краю і обєднання французів.“

Промову полк. де Ля Рока приняли з ентузіязмом. Слід підкреслити, що полк. де Ля Рок приїхав літаком з Парижа і по промові негайно відлетів до іншої місцевости.

Вчора відбувались збори „Вогнянного Хреста“ в кількох місцевостях одночасно.

**ЕКСПЛЬОЗІЯ У ФАБРИЦІ.**

МІЛЯНО, ПАТ. В хемічних заведеннях Мадерно дійшло до вибуху. Три особи вбиті. Вибух спричинив втрати, які оцінюють на 3 міл. лірів.

**НЕВРОЖАЙ НА КАВКАЗІ.**

МОСКВА, ПАТ. З півн. Кавказу доносять, що цьогорічні жнива пшениці будуть дуже малі з огляду на ржу, яка знищила засіви.

**При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.**

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

# ПІВНІЧНЕ ПОЛІССЯ.

Полісся, країна „болот і комарів“, країна „смутку і меляхолії“, а всеж вово має багато краси та цікавих закутин і немало історичних памяток із давних століть. Візьмім лише під у-вагу частину Полісся на північ від Берестя. При кінці світової війни (1918 р. і поч. 1919 р.), коли Полісся належало до Української Народньої Републики (за Центр. Ради, за гетьмана і за Директорії) любив я туди їздити (вправді ще німецькими поїздами, бо хоч Полісся, як і Холмщина та Підляшшя належали до України, то військові німецькі станиці залишилися тут аж до кінця світової війни — в Бересті до 14. II. 1919 р.). Туди через Бересть-Білосток-Елк на Кенігсберг ішов головний залізничий шлях німецьких армій; туди вивозили німці з України, що могли, навіть чорнозем — як говорили злосливі — щоби лише вагони дурно не верталися. При цім головнім шляху через Бересть і через Біловежську Пущу лежить прастаре місто Камінець (Литовський), колись оборонний староукраїнський город. (Збудував його — кажуть — правдоподібно волинський український князь Володимир званий фільософом, в 1276 р.; але в дійсности цей город був і передтим). Був то оборонний пункт за великими борами на скраю нинішньої Біловежської Пущі. І сюди сягає українське населення. Після Володимира цією землею заволодів литовський Ердзівілл. У 1386 р. разом із Литвою злучили цю околицю з Польщею. В 1413 р. утворили камінецький повіт. Тепер належить Камінець до берестейського повіту, має лише 4000 душ (але є електрика). Сильна, могутня оборонна староукраїнська вежа (округла), якої зуб часу і досі не зїв, ще тепер свідчить про могутність колишньої української держави. Два метри грубі мури цієї оборонної вежі не один раз видержали напір ворогів. Зовсім подібні округлі (і білі) оборонні вежі має староукраїнський кордон ще (є і досі) в Рові (за Підляшшям), в Каземирі над Вислою (за Холмщиною і Люблинщиною) і в Чхові над Дунайцем (за Перемишльською землею). З давного города (замку) в Камінці залишилося лише місце. Фундаменти давних оборонних мурів криються в землі. На однім із давних оборонних горбів находиться тепер церква. Недалека Біловежська Пуща взяла свою назву від згаданої староукраїнської оборонної білої вежі, збудованої (як і згадані вище прикордонні вежі) з білого тесаного каменя.

У віддаленні 10 км. від Камінця є містечко Річиця. Тут велика площа, столітний парк, збоку опущена церковця (тепер костелик), а в ній 2 старі хоругви і образ Христа. У віддаленні 20 м. є різьба Іпатія Потія, колишнього завзятого оборонця церковної унії. Іп. Потій був мабуть власником Річиці.

А у віддаленні 20 км. від Камінця (Литовського) в напрямі Жабинки, є місцевість Сехневичі, звідки походив Косцюшко. Давний парк „Лябіринт“ з корчами ліщини, яку садив Косцюшко, тепер опущений. Є ще решітки його родинного дому з модерева (дім згорів 1915 р. в часі війни). Родинні гроби криються під селянською рілею. На полях можна ще оглядати гроби татарські, шведські і наполеонські. (Через ці околиці йшов на Чернавчичі головний шлях утікаючих з Москви армій Наполеона 1812. р. В Чернавчичах та околиці знають старі розказувати масу анекдот з часів повороту армій Наполеона).

Вертаючи до Берестя, варта ще вступити до Скоків.

За Селятичами в селі Сичі в церковці (мурований) знайшов я в кутку за шафкою у смітті (дир. Свенціцький добре вчив, де шукати за старовиною) писану евангелію з гарними ініціялами і прикрасами, в якій на кінці є великий підпис — Данило; знайшов я там ще поминик, який зачинається 1600-им роком, а також протоколи гр.-кат. консисторії в Бересті з кінця XVIII. в.

Цікава та околиця, а сам Бересть (старий при впливі Мухавця до Буга) ще більше. Лише там страшні могили наших полонених з УГА і „Бушопів“.

М. Миханько.



# Один вимираючий нарід і його культура.

FR. POSPIŠIL: ETNOLOGICKÉ MATERIALIE Z JIHORAPADU U. S. A. Brno 1933, 8-o 255.

*(Докінчення.)*

**Релігійні обряди індіян мають магічне значення** й вяжуться переважно з заворожуванням урожаю або з лікуванням хорих лікарями-чарівниками; тут належать всілякі практики відгонювання духів та очищування вогнем, пополом, підкурювання освяченою мукою, покроплювання водою і т. і.

Магічну силу приписують індіяни особливо **обрядовим танцям,** які виконують у масках і окремих строях із пташиного піря (найчастіше з піря вірлів та індиків). Магічне значіння мають також **пісні,** співані при обрядових танцях, при меленні свяченої муки, при відгонюванні хвороби.

Тому, що індіяни з великою впертістю й острахом стережуть перед білими людьми тайни своїх релігійних обрядів і вірувань, їх демонольогія є й досі за мало досліджена і тим більше значіння мають помічення Поспішіля, що зумів роздобути дещо з тих тайн, та описати, а навіть сфотографувати деякі обрядові реквізити, як напр. вівтар, що уміщується в „ківі“, маски й фігурки, що зображують божків та особи предків, т. зв. „качіни“.

Особливої уваги заслуговують **похоронні обряди** й звязані з ними вірування про душу та загробове життя.

У племен Зуні мерця посипають свяченою мукою та дають йому страву на „далеку дорогу“, яку він мусить відбути аж до озера, положеного 60 миль на північ, над рікою San Juan туди має вести якась тайна підземна стежка. Князі індіянських племен ідуть раз до року до того озера, неначе на прощу. По віруванням індіян душа небіжчика навідується до свого села і дається бачити в формі хмари чи мряки. Отже в надтягаючих хмарах індіянин добачає померших приятелів і кревних, що приходять його відвідати. Відповідно до цих вірувань кидає до ріки хліб, щоби вода занесла його небіжчикам; над рікою закопує до піску всілякі забавки, щоби їх повінь занесла помершим дітям. Мясо з забитої на обрядових ловах звірини пече на вільнім воздусі, додаючи пахучого зілля, щоби тим запахом і парою могли любуватися й небіжчики.

У Навагів похоронний обряд ще примітивніший: вмираючого виносять із землянки („ґоґану“), інакше живі мусіли б її покинути. Майно небіжчика, головно одяг, нищать, коней над гробом забивають, сідло розривають на кусники. Лука й стріл не можна погребувати з небіжчиком: він і без того такий страшний, що поховавши його всі втікають чимскоріше до дому, де кревні й учасники похоронів піддаються обрядам очищення. Особливо бояться індіяни племени Наваго двох злих духів, що мешкають під землею: у жертву їм розбивають горшки перед „ґоґаном“.

•

Матеріяли й помічення, зібрані Фр. Поспішільом серед індіян, мають, як бачимо, велике значіння для порівняних студій етнольогічних. Звісна річ, що в фолькльорі цивілізованих европейських народів збереглися подекуди **культурні пережитки,** які кидають світло на ту прадавню добу, про яку не маємо ніяких інших свідоцтв. Тут належить напр. **відгомін матріярхату** в україн. весільних обрядах (на що вказано в працях Ф. Вовка, В. Охримовича, М. Грушевського), **сліди парубоцької й дівоцької громади** в вечерничних і досвіткових звичаях, навіть **останки тотемізму** в культі домового змія-господаря (на тотемізм вказують також деякі каз-

ЖАН ЛЯПОРТЕН.

# БАНКРОЦТВО І ЛЮБОВ.

Сусі була сама, саміська у великій, опустілій віллі. Бліда і перетомлена спаковувала решту річей, коли в кімнату ввійшов Талер, що давніше був бухгальтером у її батька.

— Панно Сусі — запитав він збентежено — чи ви вже підвечіркували?

Її хробливо перечулена випадками останнього часу вразливість вичула у тому питанні щось обрazливого.

— Ні — відповіла і зморщила чоло — сервіс є вже у куфрі.

Він похитав головою.

— А чи бодай ви їли щось на обід?

— Я не була голодна. Дякую, Талер. — Це звучало дуже холодно.

— Може зробите мені приємність і вип'єте зі мною філіжанку кави?

Він почервонів і боязко спозирав на неї.

— Давніше він на те не поважився би — подумала Сусі і затиснула губи.

— Здається мені, Талер, що ви забуваєтеся, — сказала вона гордовито. — Прошу вас, оставте мене тепер саму.

Він здрігнувся, вклонився і без словечка вийшов. Сусі дивилася вслід за ним. На її очах повисли сльози. „Отже так поводяться зі мною по банкроцтві“ — гірко подумала.

Це таке безнадійне в безцільне бути примушеною шукати праці, коли нічого більше не вмієте, як тільки їздити верхом, змагатись у ситківці та робити інші, непридатні в боротьбі за життя, речі, якими займаються в молодих літах доньки багатих батьків. А позатим чим вона була?

„Клязен? Чи не споріднена вона з цим Евальдом Клязеном, що через валютові спекуляції дістав пять років? Його донька! Гм, так, я очевидно радо поміг би вам чимось, але так тяжко... До побачення, панночко.

По кількох тижнях вона мала ще тільки 60 марок і ніяких виглядів на те, щоби дістати яку працю.

Одного дня зголосилася вона до бюра посередництва праці, де досі ще не була.

Мужчина, що сидів за бюрком, обкинув її цікавим поглядом.

— Ах, донька консуля Клязена. Знаю про нещастя. Гм, чи схочете піти за панянку, що обслуговує вінду?

— Де? — запитала тремтючим голосом.

— У Вертгайма.

Тиждень пізніше закликали її до директора товарового дому.

— Панна Клязен?

— Добрий Боже, — молилася вона в розпуці — він не може мене відправити! Добрий Боже...

— Не хочу, щоби ви надалі обслугували вінду — говорив директор. — Чи ви маєте якісь дані на те, щоби вас приділити до рахункового відділу?

За 15 хвилин Сусі стояла біля крісла головного бухгальтера й дожидала його.

Вона побагровіла і збентежилася, коли нечайно побачила Талера. Він зовсім не змішався.

— Прошу виповніть мені цей формуляр і принесіть мені його завтра рано. Потім я покажу вам, як треба вивязуватися з вашої нової роботи.

— Дуже дякую — видусила Сусі. — Талер ви вже собі мене не пригадуєте?

— Дуже добре, панно Клязен. Але я не хочу щоб ви ще раз мені дали науку. Один раз для мене доволі. Тут я є тільки пан Талер.

Він піднявся і відчинив двері.

— До побачення!

Випросив її.

Коли она сходила сходами в долину, виразно пригадала собі сцену в опустілому домі і ні трохи не сумнівалася, що він тепер хотів пімститися. Бо такої образи не простить ніякий мужчина.

На другий день приділили їй роботу, за яку вона ревно взялася. Сусі з запалом училася. Вона не могла собі пригадати, чи вона коли це робила, але тепер вона за всяку ціну хотіла заімпонувати Талерові.

Раз якось припадково зачула розмову двох дівчат, які працювали в тому самому відділі.

— Та Клязен? — запитала одна.

— Очевидно! Талер був в її справі у директора й доконав того, що вона тепер тут сидить. Вонаж передтим була при вінді.

— Ти направду віриш, що вона є його приятелькою?

— Напевно!

— Алеж він ні словечком до неї не відзивається, навіть не дивиться на неї.

— Здається тобі, кохана. Хто там про це знає.

Сусі зніяковіла. Отже йому мала завдячити те, що тепер тут працює. Отже він був у директора і вставлявся за нею, хоч вона з ним так погано повелася! Вона вже давніше жаліла, що тоді так гордовито обурилась, але про те, що вона Талера любить, переконалася вперше щойн

кові мотиви); в тому звязку на особливу увагу заслугують **вірування про душу**, як якусь напівматеріяльну істоту та про **загробове життя**, як продовження сьогочасного з його потребами, про що засвідчує знадоблювання мерця в ріжні предмети щоденного вжитку (одежу, страву, прикраси, забавки) та виряжування його в „далеку дорогу" на другий світ, розбивання горшка по виносі тіла, роздаровування річей померлого, перекази про відвідування мерцем покиненого дому, вірування, що небіжчики в часі поминків любуються паролю з печива й страв і т. ін. В українській обрядності **магічний елемент** грає й досі дуже важну ролю. До всіх цих замертвілих або завмираючих останків давнього світогляду находимо анальогії в живучих віруваннях та установах індіян. Ясна річ, що хотячи зрозуміти й належно освітлити згадані культурні пережитки, мусимо спиратися не тільки на даних, які находимо в теперішньому фолькльорі, не тільки на вказівках, які дає нам порівняння з віруваннями та обрядами цивілізованих народів: до розяснення таких питань мусимо підходити також від того низького культурного рівня, на якому спинився розвиток ріжних екзотичних народів та їх примітивна психіка.

Така метода досліду загально признана і не потребує пояснення. Всеж таки не дасться заперечити факт, що західньо-европейські вчені через незнання славянських мов у своїх порівняних студіях зовсім за мало користуються цінними даними, які дає славянська етнографія; використати й віддати їх до послуг світового поступу науки — це важне завдання славянських дослідників. Одначе між ними не багато набереться таких, що спромоглись би студіювати примітивну культуру на терені екзотичних півдиких племен, пізнати ці племена з автопсії. Оттим то ми радіємо науковими здобутками проф. Ф. Поспішіля, нашого щирого приятеля, члена Етнографічної Комісії Наукового Тов. ім. Шевченка, якому належиться признання тим більше, що свою далеку подорож відбув він власним коштом; ми радіб повитати чимскорше його дальші, заповіджені вже праці з того самого обсягу, у яких він задумує ширше обговорити поодинокі питання з особливим узглядненням славянської етнографії.

**Філярет Колесса.**

# Від Українського Гіґієнічного Товариства.

**Дещо про оглядини зарізних звірят і мяса.**

Останніми часами доводиться нам раз-у-раз читати про випадки занедужання, а то й смерти по зїдженні шкідливого мяса, — себто мяса з недужих або заражених дорізаних тварин. Такі випадки бувають одиничні, але їх здебільша, затаюють; бо-ж і відомо, що заінтересовані у продажі такого мяса не шкодують грошей на відплату тих, що від такого мяса занедужали. Та бувають занедужання й масові — і тоді вже справа переходить до загального відома й до відома мірodатних чинників, що стоять на сторожі публичної гігієни.

Виходять на верх такі випадки частіше по більших містах, куди (поруч правильної різні звірят і оглядин мяса вет.-лікарями) багато мяса та його перетворів (ковбас, тощо), привозять із провінції та розпродують покутнім способом поміж „ласих на дешеве мясо" або просто постачають такий товар різникам для розпродажі або перерібки. І тут саме найбільша небезпека для споживачів, яким не лише загрожує небезпека від зїдженого мяса невідомого походження, але й від ковбас, вудженини й гуляшів по гостинницях, залізничих двірцях, на фестинах, балях, забавах тощо. В таких випадках устійнити джерело затроєння попросту неможливо, і винуватців минає заслужена кара.

Не так давно був випадок масового занедужання людей у Львові по зїдженні свинини, привезеної тайком зпоза Львова. Цей випадок дав привід до широкої дискусії „про публіко боно" в популярному польському щоденнику; та в результаті можна було прочитати у „спростуванні", що „експертиза, мовляв, виявила, що згадане мясо у сирому стані мало здоровий вигляд, а щойно при пробному варенні воняло дещо карболем, а це могло у деяких споживачів викликати хоробливу відразу" (абомінацію). Ніде правди діти — і з відрази можна занедужати.

З того ясно, що можливість розпродажі нездорового мяса з провінції та небезпека від нього існує і далі, а збільшує її значно спека. Тимто й не від речі буде, для забезпеки нашого здоровля, зазнайомитися з найголовнішими основами оглядин зарізних звірят і мяса, дізнатися, в чому саме небезпека від зїдженого нездорового мяса або його витворів?

Оглядини зарізних звірят і мяса підпадають під законні розпорядки. Слід зазначити, що новий ветеринарний закон (розп. з 29/I. 1929 В. Д. З. 32/19 щодо оглядин і з 22/VII. 1927 В. Д. З. 77 про поборювання заразних недуг у тварин), як і давний австрійський (розп. кол. Намісництва з 28/VI. 1888 щодо оглядин зарізних зв. і закон з 6/VIII. 1909. В.Д.З. 177 і 178 про заразні недуги тварин) допускають до оглядин заєдно вет.-лікарів і звичайних оглядачів-ляїків. Різня й оглядини відбуваються тепер, не як перше в кожній місцевости, а лише в більших осередках (районах). І тут саме лежить головне джерело зловживань і заохота до них, заохота передусім до потайної різні, а далі вивозу й розпродажі мяса з неоглядaних штук і дорізаних — принагідними посередниками, що на людському здоровлі шукають своєї наживи.

Ревізії, що їх проводять у ряди-годи під управою вет.-лікарів, і що про них чуємо часто у Львові, виявляють раз-у-раз застрашаючий стан покутньої різні. Діймаючі судові кари не помагають. Закон про оглядини звірят ставить далекосяглі вимоги щодо самих оглядин, звертає увагу при розсліді мяса на те, чи не має в ньому шкідливих для здоровля чужоїдів (паразитів), або їх зародків (як волосняк, скрутка — трихіна, угри — решетина, спричинник солітера, газапасів риб тощо), каже робити бактеріольогічні досліди (чи нема в мясі ріжних хоробливих заразнів-мікробів); біохемічні та мікробіольогічні у сполуці з так зв. методою надзвичайного розслідження мяса й інше.

Хоч який на око цей закон усебічний, хоч як він ніби забезпечує людське здоровля, — але у дійсности, на жаль, так воно не буває. Він дуже складний, тимто непрактичний, його тяжко перевести в життя. Централізація (зрайонування) різні й оглядин створює сприятливі умови для зловживань, про які сказано вище. Практична вартість цього закону зменшується ще й тим, що в цій надзвичайно відповідальній, санітарній службі, передбачує він співпрацю оглядачів-ляїків, дуже мало підготованих людей, і далі — таких самих трихіноскопістів (-ок), які скінчивши кількатижневий курс, дістають право робити складні наукові досліди й рішати в важких випадках про придатність до їжі оглядaного ними мяса.

Правда — перед новим законом оглядини робили також сільські оглядачі. Але вони-ж вели нагляд лише в одному (власному) селі і про кожний підозрілий випадок мусіли зголошувати до староства, щоб воно запорядило перевірку ветер. лікарем. А тепер до оглядин обовязаний „районовий", в місцевости, віддаленій нераз кільканацять км., що примушує нераз хлібороба у наглих випадках, а й іншим дає заохоту у покатньому убою і вивозові до міста без оглядин і цертифікату битих штук.

Якаж тоді вартість закону? Більше ніж проблематична. Виходить ясно, що законодавець не придивлявся до практичних вимог життєвої дійсности. Що більше. Він зменшив іще вартість свого твору тим, що поставив домагання передавати оглядини в руки фахівців (вет.-лікарів) щойно в місцевостях із більше ніж 10.000 населення, а таких місцевостей у цілій державі є всього біля 300. Значить — скрізь інакше цю роботу можна виконувати неукам (ляїкам) та трихіноскопістам, що не мають ніякого знання в епізоотіольогії — науці про пошесні недуги тварин, що з них багато перекидується на людину (т. зв. андрозоонози = відзвіринні). Слід згадати ось хочби карбункул, сап (носатину), сказ, туберкульозу. Тимто не все відповідальність за часті випадки занедужання і смерть від зїдження мяса чи ковбас із нездорових штук, треба приписувати недоглядові вет.-лікарів. Бож вони мають нагляд над різнею (заріззю) звірят лише в більших центрах — містах і при найліпшій волі не мають сили боротися зі зловживаннями похатніх торговців провінціонального мяса і його перетворів. У їх роботі підтримує їх неосвіченість відборців-консументів, які не розуміють своєї власної небезпеки, даючи краще послух цим першим, що ветеринарна контроля це зайва секатура. А далі — на жаль — сприяє цьому часте порозуміння похатників-пачкарів мяса з нижчими органами публичної контролі. Приходиться нам нарешті відповісти: Що саме робить таке нездорове мясо небезпечним для нашого здоровля? З найголовніших причин слід вичислити:

1) Приявність у ньому пошесних дрібнотворів. Шкідливість мяса з тварин, дорізаних в стані або підозрінні пошесної недуги, не потребує вияснення. Про це намітили ми вище.

2) Зараження здорового (себто із здорових звірят) мяса вже по зарізі мікробами паратифу або пал. Ґертнера. Слідує це від зіткнення здорового мяса з зараженим або з останками по нім, зараженими предметами (нпр. на базарі), а то й через ріжних носіїв. Є ними найчастіше різники, як і виконують своє ремесло у брудних, не змиваних, пересякнутих кровю, одягах. Вони або їх челядники переносять мясо на брудних плечах, або перевозять його у брудних возах, а то і складають його в неохайних складівнях, у льохах, холодільнях, кладучи його на лід, на якому лежало перше заражене мясо. Не менше небезпечні для мяса, — є

3) ковбасні заразні, що попадаються на мясо худоби і риб і приводять по спожитті його до затроєння ковбасою (=ботулізм) або рибою (іхтіозізм). Ці заразні спричинюють витворення в мясного білка тяжких отруй т. зв. птомаїв (від грецького).

4) Гниття мяса — спричинює гнильні мікроби. Сприятлива гниттю духота (непродувність) і спека. Коли до шлунка попаде таке мясо, хочби й у вареному стані, приходить до нагального занедужання: нудотою, блюванням, кольками, бігункою. Якщо справу занедбати, то легко може прийти і смерть серед судорогів нервового розладу та паралїжу.

**Д-р Маріян Стахурський,**
ст. ветеринарний лікар.



тоді, як одного вечора випадково побачила його в товаристві гарної пані і як в її серці щось болюче защеміло.

Кільки місяців пізніше викликав її бюровий хлопець до якогось старшого добродія, який представився їй як прокуратор Морінґ.

— Виявилося при ліквідації підприємства вашого батька — говорив Морінґ, — що великий портфель акцій був записаний на ваше прізвище. А що йде тут про вартісні папери, яких курс тепер сильно збільшився, — коли схочете їх продати, будете мати більше, як 60 тисяч марок.

Новина швиденько поширилася по всьому рахунковому відділі.

Сусі зворушена сиділа за своїм столиком. Вона була така схвильована, що не могла працювати.

В 3-ій годині прийшов до неї Талер.

— Панно Клязен, — говорив він, — ви, очевидно, тепер, коли ваше положення так змінилося, покинете своє місце.

Він нервово бавився олівцем і був дуже блідий.

— Я не маю того наміру — відповіла Сусі — я... я... хотіла би тут залишитись.

— Сусі! — закликав і підскочив. — Справді?

Вона покраснілa.

— Я можу тут залишитися — вона завмялася — бо... бо ти тут є.

Це дуже непрактично, коли двері мають скляні вікна, бо вже десять хвилин пізніше знав увесь персонал дому про те, що прокурент Талер палко обіймив і вицілував панну Клязен.

Переклав *ЕЧ.*



# Полк. Льоренс живе?

ПАРИЖ, ПАТ. „Ле Матен" пише: До Марсель приїхала зі Сомалі на англійськім кораблі пані Льоренс, матір відомого полк. Льоренса, про смерть якого писала недавно ціла преса.

„Ле Журналь" подає поголоску, що між пасажирами цього корабля була ще особа під прізвищем панна Шов, під яким скривається полк. Льоренс, який живе. Полк. Льоренс служив у британськім летунстві під прізвищем Шов. Ця панна Шов не хотіла вийти зі своєї кабіни до англійських журналістів, не зважаючи на всі їх зусилля, щоб розмовитись з нею.

Преса пише, що полк. Льоренс вертається з тайної місії з Абісинії до Льондону, щоби скласти звіт британському урядові про положення в Абісинії.

## За приспішенням безпосередніх переговорів Франції з Німеччиною.

ПАРИЖ, ПАТ. „Пті Журналь" оголосив інтервю з предсідником комісії закордонних справ палати послів Бастідом у справі безпосередніх розмов з Німеччиною. Пос. Бастід є прихильником таких розмов і висловив жаль, що скоріше їх не започатковано. Тепер після безпосередніх розмов В. Британії з Німеччиною нема чого вагатись. Розмови слід перевести зі самим канц. Гітлером, бо його авторитет надає спеціяльне значіння таким розмовам. Слід обговорювати тільки можливости майбутнього. Мін. Лявалеві — це не є врештою ніякою тайною для нікого — дуже залежить на зближенні з Німеччиною, — заявив Бастід.

Виринає питання — на якій основі може дійти до зближення. Це до мене не належить, — додав Бастід. Якщо правда, що канц. Гітлерові залежить дуже на забороні вживати деякі роди зброї, теоретично нема причин противитись цьому. Побоююсь тільки, щоб цих конвенцій не стрінула доля гаських конвенцій. Гітлер годиться на договори про ненапад, але відкидає договори про взаїмну допомогу. В таких умовинах не можемо накидати того, чого собі не бажає. Зате слід заявити Німеччині, що Франція не може виречися таких договорів і прикладає до них велике значіння.

Французько-большевицький союз не суперечить договорові в Льокарно і ніхто не може перешкодити нам жити в згоді з усіми народами. Вкінці пос. Бастід заявив, що зближення Франції до Німеччини не тільки з огляду на загальні інтереси і мир, але теж з огляду на французькі інтереси вийде на користь обом народам.

ЛЬОНДОН, ПАТ. Райтер повідомляє: Виміна поглядів на тему британійсько-німецького морського договору відбувається далі. Німеччина незадовго подасть до відома програму розбудови своєї фльоти. Розмови ведуться теж з іншими державами.

Конференція пятьох держав, яку передбачує вашингтонський договір, не відбудеться в 1935 р. Зате дійде до загальної конференції, на яку запросять Німеччину.

### БОМБОВІЗ ВЕЛИКАН.

ВАШИНГТОН, ПАТ. Департамент війни переводив проби з новим великаном бомбовозом. Літак збудований з металю і має чотири мотори потужности 700 коней. Може летіти зі скорістю 400 км. на годину. Довгий 21 і пів м., ширина крил 30 м., важить 15.240 кг. Це найбільший бомбовіз на світі і називають його повітряним кружляком.

—o—

### НОВИЙ КАРНИЙ КОДЕКС У НІМЕЧЧИНІ.

БРЛІН, ПАТ. Новеля до карного кодексу передбачує загострення кари вязниці за виїзд за кордон, щоб оминути військової служби. Закон передбачує кару смерти за тяжке ушкодження або нищення засобів та оборонних приладів. Не менше строгу кару передбачує закон за ушкодження залізничих, корабельних і летунських уладжень. Стаття 6 передбачує кару вязниці до 10 років за гомосексуалізм, стаття 9 кару тяжкої вязниці за відтягання від допомоги у нещасливих випадках. Закон обовязує від 1. серпня ц. р.



## НОВИНКИ

**— ПРОСИМО КУПУВАТИ ТІЛЬКИ У ФІРМАХ, ЯКІ ОГОЛОШУЮТЬСЯ В НАШОМУ ЧАСОПИСІ ТА ПРОСИМО ПОКЛИКУВАТИСЬ НА ОГОЛОШЕННЯ.**

— **Новий городський староста обіймає урядування.** У вівторок 9. липня ц. р. обіймає урядування новий городський староста К. Протасевич. Дотеперішній староста д-р Клімів відїзджає до Домброви к. Тарнова, де призначено його повітовим старостою. Кажуть, що в городськім старостві у Львові дійде теж до зміни між урядовцями. Новий городський староста К. Протасевич походить з Галичини, тепер був старостою на Виленщині.

— **Мін. Косьцялковський у Косові і Заліщиках.** Мін. Зиндрам Косьцялковський в товаристві станиславівського воєводи Ягодзінського, дир. департаменту Кавецького та особистого секретаря спинився в суботу 6. липня в Косові в пансіоні „Байка". В неділю 7. липня ц. р. зі старостою Станевичем оглянув мистецькі збірки гуцульських виробів, призначені до гуцульського музею в Жабю та виставу килимів у „Гуцульськім Мистецтві". Опісля був теж на храмовім святі церкви в Косові, де розмовляв з гуцулами і гуцулками, фотографуючись з ними. Крім цього відвідав одну нашу кооперативу та оглянув книги. З Косова міністр віді́хав до Заліщик. (ПАТ.)

— **Самогубство вбивника.** 24-літній Юліян Мендрик, кельнер з ресторану на залізниці у Перемишлі, який убив Ольгу Ільківну, скінчив у суботу вечором самогубством. Мендрик прийшов до шинку при вул. Бушковецькій, вихилив чарку горілки і застрілився. Причиною вбивства і самогубства нещасливе кохання.

— **Львівська хроніка.** Поліція арештувала Маріяна Гендлера, який перед кількома місяцями [illegible] у Львові при вул. Немцевича бюро посередництва помешкань і взяв 600 зол., кажучи, що винаймає кілька занять для сторожів.

— **Таємне самогубство.** В селі Радосковичі на польсько-большевицькім кордоні знайшли в корчах трупа невідомої жінки, яку недавно вбили. Рамена жінки були обвязані шнуром, бедра скіряним поясом. Два тижні тому цю жінку бачили на большевицькому кордоні.

— **Обікрали до нитки.** До Кельц їхала через Львів Лідія Закулінська. На стації Підзамче обікрали її до нитки так, що залишилась без своїх речей і грошей. З розпуки Закулінська пішла до міста, але на вул. Замарстинівській упала непритомна на землю. Рятункова каритка відвезла нещасливу жінку до шпиталю.

— **Смерть хірурга, який спричинив залізничу катастрофу.** У Гренобль дійшло до страшної самоходової катастрофи в хвилині, коли відомий хірург хотів минути самоходом інший самохід. Хірург і три члени його рідні згинули, пята особа тяжко ранена.

— **Облава на беззахистних дітей.** Большевицька влада почала боротьбу на цілім просторі СССР з т. зв. „хуліганством" нелітніх дітей. У Москві арештували 3.560 дітей за крадіж і грабіж. В Одесі і Ленінграді придержали 8.000 дітей, у цілім СССР понад 15.000 беззахистних дітей.

— **Зудар самоходу з трамваєм.** На одній з головних вулиць Берліна зударився самохід з трамваєм. Вибухнув збірник з бензиною і цілий самохід почав горіти. Шофер згорів на очах людей, які не могли йому ніяк допомогти.

—o—

# СПОРТ.

### УКРАЇНА — ЧУВАЯ 1:1 (1:0).

ПЕРЕМИШЛЬ. У мистецтвах Окр. Ліги Україна звела з перемиським Чуваєм з нерозіграним вислідом. Ворота здобув для України Крушельницький.

### МИСТЕЦТВА ЛІГИ.

ЛЬВІВ. Погонь — Легія 5:1 (4:0).
ПОЗНАНЬ. Варта — Рух 3:1 (0:1).
ЛОДЗЬ. Шлеськ — Л. К. С. 1:0 (0:0).
ВАРШАВА. Польонія — Висла 3:2 (3:2).

### МИСТЕЦТВА ОКР. ЛІГИ.

ЯРОСЛАВ. Чорні — Огніско 2:2 (1:2).
ЛЬВІВ. Лехія — Польонія 2:1 (1:1).
РЯШІВ. Гасмонея — Ресовія 0:0 (0:0).
ЛЬВІВ. Погонь І Б. — Другий Сокіл 4:1 (2:1).

### ПРОГРАНА СЯНУ В БОРИСЛАВІ.

БОРИСЛАХ. У вчорашніх змаганнях за вхід до Окр. Ліги дружина Сяну програла з бориславським Кадімагом у відношенні 3:2 (1:0). В українській дружині завела оборона.

ХОДОРІВ. Цукровня — Віл 4:1 (4:1). Мист. кл. Ц
ДРОГОБИЧ. Підгіря — Ж. К. С. 3:0 (в. о.).
ТЕРНОПІЛЬ. Поділля — Креси 1:1 (1:1). Мист. кл. А

## Нові книжки й журнали.

**Д-р Саломія Цьорох, ЧСВВ.: ПОГЛЯД НА ІСТОРІЮ ТА ВИХОВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СС. ВАСИЛІЯНОК.** Львів 1934. Стор. 258. ф. 8°.

# ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

## Театри.

**Великий Міський Театр.**
Нечинний.

**Театр Рірноподностей.**
Понеділок, 8. VII. год. 8 веч. „Школа податників.
Вівторок, 9. VII. год. 8 веч. „Авантюра в Раю".

## Кіна.

АДРІЯ: „Долина тривоги", „Страшна ніч у Зоо".
АПОЛЬО: „Цісарева і я" (Ліяна Гарвей).
АТЛЯНТИК: „Гра змислів".
ВАНДА: „Распутін" і „Плятинова білявка".
ГРАЖИНА: „Гармонія" большевицька музична комедія.
КАСІНО: „Невільниця з Манделяй".
КОЛІСЕЙ: Нечинне.
КОПЕРНИК: „Румба" „Зачарований клин".
МАРУСЕНЬКА: „Поворот Натана Декера" і „Колишня і теперішня Москва".
МІРАЖ: „Весняна парада" з Фр. Гаààль.
МУЗА: „Пан без помешкання".
ПАКС: „Голгофта".
ПАЛЯС: „Пісня сонця".
ПАН: „Не хочу знати хто ти".
РАЙ: „Дама з Музею Руж".
СВІТ: Похорони марш. Пілсудського.
СОНЦЕ: „Секрет жінки" і ревія.
СТИЛЕВЕ: „Буря в склянці води" і ревія.
УТІХА: „Таємниця експресу ч. 6" та ревія з М. Белявським.
ХИМЕРА: „Місто під терором".

## Закордонне радіо.

**Понеділок, 8. липня 1935.**

**Відень** (506,8) 17·25 Концерт солістів, 23·45 Танкова музика, **Братислава** (298,8) 15·00 Концерт, **Прага** (470,2) 20·40 Арфа і кларнет, 21·15 Концерт фільгарм. орх., **Париж** (1648) 20·45 Музика, спів, **Штрасбург** (349,2) 21·00 „Паяци" оп. Леонкавали, **Берлін** (356,7) 23·10 Камеральний концерт, **Кенігсвустергавзен** (1571) 12·00 Легка музика, **Лайпціг** (382,2) 19·00 „Мовчазна жінка" оп. Р. Штравса, **Мінхен** (405,4) 15·20 Пісні Шопена і Ліста, **Букарешт** (364,5) 17·00 Концерт, **Будапешт** (550,5) 18·10 Танкова музика, **Міляно** (221,1) 20·40 Симфонічний концерт, **Рим** (420,8) „Кохання князя" оперетка.

**Вівторок, 9. липня 1935.**

**Відень** (506,8) 17·25 Пісні й арії, 22·10 Віденські балетові мельодії, **Прага** (470,2) 15·00 Відомі опери, 18·30 Спів, 21·45 Смичковий квартет б-дур Сука, **Кенігсвустергавзен** (1571) 16·00 Концерт, 20·10 Музика літнього вечора, 23·00 Камеральна музика, **Штутгарт** (522,6) 16·00 Полудневий концерт, **Букарешт** (364,5) 20·15 Симфонічний концерт, **Будапешт** (550,5) 20·30 „Тоска" оп. Пучінія, **Міляно** (221,1) 20·40 „Паганіні" оперетка, **Рим** (420,8) 20·45 Концерт солістів, 22·30 Легка муз.

## Львівське радіо.

**Понеділок, 8. липня 1935.**

6·30 Ранішня авдиція, 8·25 Практичні вказівки, 11·57 Сигнал часу, 12·03 Метеорольоґічні вістки, 12·05 Полудневий денник, 12·15, 16·00, 18·00, 19·30, [illegible] 22·10 Трансмісія з Варшави, 15·15 Біржа, 15·30, 16·15, 18·45 Грам. пл., 17·40 Камер. концерт, 1·30 Про каюковий спорт, [illegible] Суспільна хвилина, 19·05 Програма на черговий день, 19·15 Рекламовий концерт, 20·00 Скали у Бубнищу, 22·06 Спортові вісти.

**Вівторок, 9. липня 1935.**

6·30 Ранішня авд., 8·25 Практ. вказівки, 11·57 Сигнал часу, 12·03 Метеорольоґічні вістки, 12·05 Полудн. денник, 12·15, [illegible] Гр. пл., 13·00, 16·50, 18·10, 19·30, [illegible] 21·30, 22·00 Трансмісія з Варшави, [illegible] Легка музика, 15·15 Біржа, 18·30 Технічна скринька, 18·40 Сільська рерум, 18·45 [illegible] 19·05 Програма на черговий день, [illegible] Рекл. концерт, 20·00 Про небезпеку [illegible] грому (відчит), 22·26 Спорт. вісти, [illegible] Ада Сарі (плити).

## ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ У ЩОДЕННИКУ „ДІЛО".

**Розмір часопису: 3 текстові шпальти і 4 оголошеневі шпальти.**

1 мм. одношпальтовий або його місце в рубриці оголошень . . . . . . зол. 0.35
1 „ одношпальтовий в тексті і новинках „ 0·60
„ „ на першій сторінці . „ 0·80

Дрібні оголошення від слова:
матримоніяльні і приват. кореспонденція по зол. 0.15
купно, продаж, винаєм і т. п. . . . . „ 0·10
шукаючі праці . . . . . . . „ 0·07
слова товстим друком подвійно.

Остання сторінка 1/1 . . . . . зол. [illegible]
„ „ 1/2 . . . . . . [illegible]
„ „ 1/4 . . . . . . [illegible]
„ „ 1/8 . . . . . . [illegible]

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок [illegible]

кові мотиви); в тому звязку на особливу увагу заслугують **вірування про душу**, як якусь напівматеріяльну істоту та про **загробове життя**, як продовження сьогочасного з його потребами, про що засвідчує знадоблювання мерця в ріжні предмети щоденного вжитку (одежу, страву, прикраси, забавки) та виряжування його в „далеку дорогу" на другий світ, розбивання горшка по виносі тіла, роздаровування річей померлого, перекази про відвідування мерцем покиненого дому, вірування, що небіжчики в часі поминків любуються парою з печива й страв і т. ін. В українській обрядовості **магічний елемент** грає й досі дуже важну ролю. До всіх цих завмерлих або завмираючих останків давнього світогляду находимо аналогії в живучих віруваннях та установах індіян. Ясна річ, що хотячи зрозуміти й належно освітлити згадані культурні пережитки, мусимо спиратися не тільки на даних, які находимо в теперішньому фольклорі, не тільки на вказівках, які дає нам порівняння з віруваннями та обрядами цивілізованих народів: до розяснення таких питань мусимо підходити також від того низького культурного рівня, на якому спинився розвиток ріжних екзотичних народів та їх примітивна психіка.

Така метода досліду загально признана і не потребує пояснення. Всеж таки не дасться заперечити факт, що західньо-европейські вчені через незнання славянських мов у своїх порівняних студіях зовсім за мало користуються цінними даними, які дає славянська етнографія; використати й віддати їх до послуг світового поступу науки — це важне завдання славянських дослідників. Одначе між ними не багато набереться таких, що спромоглись би студіювати примітивну культуру на терені екзотичних південних племен, пізнати ці племена з автопсії. Отже ми радіємо науковими здобутками проф. Ф. Поспішіля, нашого щирого приятеля, члена Етнографічної Комісії Наукового Тов. ім. Шевченка, якому належиться признання тим більше, що свою далеку подорож відбув він власним коштом; ми радіб повитати чимскорше його дальші, заповіджені вже праці з того самого обсягу, у яких він задуме ширше обговорити поодинокі питання з особливим узглядненням славянської етнографії.

**Філярет Колесса.**

# Від Українського Гігієнічного Товариства.

**Дещо про оглядини зарізних звірят і мяса.**

Останніми часами доводиться нам раз-у-раз читати про випадки занедужання, а то й смерти по зїдженні шкідливого мяса, — себто мяса з недужих або заражених дорізаних тварин. Такі випадки бувають одиничні, але їх здебільша, затають; бо-ж і відомо, що заінтересовані у продажі такого мяса не шкодують грошей на відплату тих, що від такого мяса занедужали. Та бувають занедужання й масові — і тоді вже справа переходить до загального відома й до відома міродатних чинників, що стоять на сторожі публичної гігієни.

Виходять на верх такі випадки частіше по більших містах, куди (поруч правильної різні звірят і оглядин мяса вет.-лікарями) багато мяса та його перетворів (ковбас, тощо), привозять із провінції та розпродують покутнім способом поміж „ласих на дешеве мясо" або просто постачають такий товар різникам для розпродажі або перерібки. І тут саме найбільша небезпека для споживачів, яким не лише загрожує небезпека від зїдженого мяса невідомого походження, але й від ковбас, вуджених й гуляшів по гостинницях, залізничих двірцях, на фестинах, балях, забавах тощо. В таких випадках устійнити джерело затроєння попросту неможливо, і винуватців минає заслужена кара.

Не так давно був випадок масового занедужання людей у Львові по зїдженні свинини, привезеної тайком зпоза Львова. Цей випадок дав привід до широкої дискусії „про публіко боно" в популярному польському щоденнику; та в результаті можна було прочитати у „спростуванні", що „експертиза, мовляв, виявила, що згадане мясо у сирому стані мало здоровий вигляд, а щойно при пробному варенні воняло дещо карболем, а це могло у деяких споживачів викликати хоробливу відразу" (абомінацію). Ніде правди діти — і з відрази можна занедужати.

З того ясно, що можливість розпродажі нездорового мяса з провінції та небезпека від нього існує і далі, а збільшує її значно спека. Тимто й не від речі буде, для забезпеки нашого здоровля, зазнайомитися з найголовнішими основами оглядин зарізних звірят і мяса, дізнатися, в чому саме небезпека від зїдженого нездорового мяса або його витворів?

Оглядини зарізних звірят і мяса підпадають під законні розпорядки. Слід зазначити, що новий ветеринарний закон (розп. з 29/I. 1929 В. Д. З. 32/19 щодо оглядин і з 22/VII. 1927 В. Д. З. 77 про поборювання заразних недуг у тварин), як і давний австрійський (розп. кол. Намісництва з 28/VI. 1888 щодо оглядин зарізних зв. і закон з 6/VIII. 1909. В.Д.З. 177 і 178 про заразні недуги тварин) допускають до оглядин заєдно вет.-лікарів і звичайних оглядачів-ляїків. Різня й оглядини відбуваються тепер, не як перше в кожній місцевости, а лише в більших осередках (районах). І тут саме лежить головне джерело зловживань і заохота до них, заохота передусім до потайної різні, а далі вивозу й розпродажі мяса з неоглядних штук і дорізаних — принагідними посередниками, що на людському здоровлі шукають своєї наживи.

Ревізії, що їх проводять у ряди-годи під управою вет.-лікарів, і що про них чуємо часто у Львові, виявляють раз-у-раз застрашаючий стан покутної різні. Діймаючі судові кари не помагають. Закон про оглядини звірят ставить далекосяглі вимоги щодо самих оглядин, звертає увагу при розсліді мяса на те, чи не має в ньому шкідливих для здоровля чужоїдів (паразитів), або їх зародків (як волосняк, скрутка — трихіна, угри — решетина, спричинник солітера, галапасів риб тощо), каже робити бактеріольогічні досліди (чи нема в мясі ріжних хоробливих заразнів-мікробів); біохемічні та мікробіольогічні у сполуці з так зв. методою надзвичайного розслідження мяса й інше.

Хоч який на око цей закон усебічний, хоч як він ніби забезпечує людське здоровля, — але у дійсности, на жаль, так воно не буває. Він дуже складний, тимто непрактичний, його тяжко перевести в життя. Централізація (зрайонування) різні й оглядин створює сприятливі умови для зловживань, про які сказано вище. Практична вартість цього закону зменшується ще й тим, що в цій надзвичайно відповідальній, санітарній службі, передбачує він співпрацю оглядачів-ляїків, дуже мало підготованих людей, і далі — таких самих трихіноскопістів (-ок), які скінчивши кількатижневий курс, дістають право робити складні наукові досліди й рішати в важких випадках про придатність до їжі оглядaного ними мяса.

Правда — перед новим законом оглядини робили також сільські оглядачі. Але вони-ж вели нагляд лише в одному (власному) селі і про кожний підозрілий випадок мусіли зголошувати до староства, щоб воно запорядило перевірку ветер. лікарем. А тепер до оглядин обовязаний „районовий", в місцевости, віддаленій нераз кільканацять км., що примушує нераз хлібороба у наглих випадках, а й іншим дає заохоту у похатньому убою і вивозові до міста без оглядин і цертифікату битих штук.

Якаж тоді вартість закону? Більше ніж проблематична. Виходить ясно, що законодавець не придивлявся до практичних вимог життєвої дійсности. Що більше. Він зменшив іще вартість свого твору тим, що поставив домагання передавати оглядини в руки фахівців (вет.-лікарів) щойно в місцевостях із більше ніж 10.000 населення, а таких місцевостей у цілій державі є всього біля 300. Значить — скрізь інакше цю роботу можна виконувати неукам (ляїкам) та трихіноскопістам, що не мають ніякого знання в епізоотіольогії — науці про пошесні недуги тварин, що з них багато перекидується на людину (т. зв. андрозоонози = відзвіринні). Слід згадати ось хочби карбункул, сап (носатину), сказ, туберкульозу. Тимто не все відповідальність за часті випадки занедужання і смерть від зїдження мяса чи ковбас із нездорових штук, треба приписувати недоглядові вет.-лікарів. Бож вони мають нагляд над різнею (заріззю) звірят лише в більших центрах — містах і при найліпшій волі не мають сили боротися зі зловживаннями похатних торговців провінціонального мяса і його перетворів. У їх роботі підтримує їх неосвіченість відборців-консументів, які не розуміють своєї власної небезпеки, даючи краще послух цим першим, що ветеринарна контроля це зайва секатура. А далі — на жаль — сприяє цьому часте порозуміння похатників-пачкарів мяса з нижчими органами публичної контролі. Приходиться нам нарешті відповісти: Що саме робить таке нездорове мясо небезпечним для нашого здоровля? З найголовніших причин слід вичислити:

1) Приявність у ньому пошесних дрібнотворів. Шкідливість мяса з тварин, дорізаних в стані або підозрінні пошесної недуги, не потребує вияснення. Про це натякнули ми вище.

2) Зараження здорового (себто із здорових звірят) мяса вже по зарізі мікробами паратифу або пал. Гертнера. Слідує це від зіткнення здорового мяса з зараженим або з останками по нім, зараженими предметами (нпр. на базарі), а то й через ріжних носіїв. Є ними найчастіше різники, як і виконують своє ремесло у брудних, не змиваних, пересякнутих кровю, одягах. Вони або їх челядники переносять мясо на брудних плечах, або перевозять його у брудних возах, а то і складають його в неохайних складівнях, у льохах, холодільнях, кладучи його на діл, на якому лежало перше заражене мясо. Не менше небезпечні для мяса, — є

3) ковбасні зарази, що попадаються на мясо худоби і риб і приводять по спожитті його до затроєння ковбасою (=ботулізм) або рибою (іхтіоізм). Ці заразні спричинюють витворення з мясного білка тяжких отруй т. зв. птомаїн (від грецького).

4) Гниття мяса — спричинюють гнильні мікроби. Сприятлива гниттю духота (непродувність) і спека. Коли до шлунка попаде таке мясо, хочби й у вареному стані, приходить до нагального занедужання: нудотою, блюванням, кольками, бігункою. Якщо справу занедбати, то легко може прийти і смерть серед судорогів нервового розладу та паралїжу.

**Д-р Маріян Стахурський,**
ст. ветеринарний лікар.



тоді, як одного вечора випадково побачила його в товаристві гарної пані і як в її серці щось болюче защеміло.

Кілька місяців пізніше викликав її бюровий хлопець до якогось старшого добродія, який представився їй як прокуратор Морінґ.

— Виявилося при ліквідації підприємства вашого батька — говорив Морінґ, — що великий портфель акцій був записаний на ваше призвище. А що йде тут про вартісні папери, яких курс тепер сильно збільшився, — коли схочете їх продати, будете мати більше, як 60 тисяч марок.

Новина швиденько поширилася по всьому рахунковому відділі.

Сусі зворушена сиділа за своїм столиком. Вона була така схвильована, що не могла працювати.

В 3-ій годині прийшов до неї Талер.

— Панно Клязен, — говорив він, — ви, очевидно, тепер, коли ваше положення так змінилося, покинете своє місце.

Він нервово бавився олівцем і був дуже блідий.

— Я не маю того наміру — відповіла Сусі — я... я... хотіла би тут залишитись.

— Сусі! — закликав і підскочив. — Справді? Вона покрасніла.

— Я можу тут залишитися — вона зам'ялася — бо... бо ти тут є.

Це дуже непрактично, коли двері мають скляні вікна, бо вже десять хвилин пізніше знав ввесь персонал дому про те, що прокурент Талер палко обіймив і вицілував панну Клязен.

Переклав *ЕЧ.*



# Полк. Льоренс живе?

ПАРИЖ, ПАТ. „Ле Матен" пише: До Марселю приїхала зі Сомалі на англійськім кораблі пані Льоренс, матір відомого полк. Льоренса, про смерть якого писала недавно ціла преса.

„Ле Журналь" подає поголоску, що між пасажирами цього корабля була ще особа під прізвищем панни Шов, під яким скривається полк. Льоренс, який живе. Полк. Льоренс служив у британськім летунстві під прізвищем Шов. Ця панна Шов не хотіла вийти зі своєї кабіни до англійських журналістів, не зважаючи на всі їх зусилля, щоб розмовитись з нею.

Преса пише, що полк. Льоренс вертається з тайної місії з Абісинії до Льондону, щоби скласти звіт британському урядові про положення в Абісинії.

## За приспішенням безпосередніх переговорів Франції з Німеччиною.

ПАРИЖ, ПАТ. „Пті Журналь" оголосив інтервю з предсідником комісії закордонних справ палати послів Бастідом у справі безпосередніх розмов з Німеччиною. Пос. Бастід є прихильником таких розмов і висловив жаль, що скоріше їх не започатковано. Тепер після безпосередніх розмов В. Британії з Німеччиною нема чого вагатись. Розмови слід перевести зі самим канц. Гітлером, бо його авторитет надає спеціяльне значіння таким розмовам. Слід обговорювати тільки можливости майбутнього. Мін. Лявалеві — це не є зрештою ніякою тайною для нікого — дуже залежить на зближенні з Німеччиною, — заявив Бастід.

Виринає питання — на якій основі може дійти до зближення. Це до мене не належить, — додав Бастід. Якщо правда, що канц. Гітлерові залежить дуже на заборoні вживати деякі роди зброї, теоретично нема причин противитись цьому. Побоююсь тільки, щоб цих конвенцій не стрінула доля гаських конвенцій. Гітлер годиться на договори про ненапад, але відкидає договори про взаїмну допомогу. В таких умовинах не можемо накидати того, чого собі не бажає. Зате слід заявити Німеччині, що Франція не може виречися таких договорів і прикладає до них велике значіння.

Французько-большевицький союз не суперечить договорові в Льокарно і ніхто не може перешкодити нам жити в згоді з усіми народами. Вкінці пос. Бастід заявив, що зближення Франції до Німеччини не тільки з огляду на загальні інтереси і мир, але теж з огляду на французькі інтереси вийде на користь обом народам.

ЛЬОНДОН, ПАТ. Райтер повідомляє: Виміна поглядів на тему британійсько-німецького морського договору відбувається далі. Німеччина незадовго подасть до відома програму розбудови своєї фльоти. Розмови ведуться теж з іншими державами.

Конференція пятьох держав, яку передбачує вашингтонський договір, не відбудеться в 1935 р. Зате дійде до загальної конференції, на яку запросять Німеччину.

### БОМБОВІЗ ВЕЛИКАН.

ВАШИНГТОН, ПАТ. Департамент війни перевів проби з новим великаном бомбовозом. Літак збудований з металю і має чотири мотори потужности 700 коней. Може летіти зі скорістю 400 км. на годину. Довгий 21 і пів м., ширина крил 30 м., важить 15.240 кг. Це найбільший бомбовіз на світі і називають його повітряним кружляком.

—o—

### НОВИЙ КАРНИЙ КОДЕКС У НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, ПАТ. Новеля до карного кодексу передбачує загострення кари вязниці за виїзд за кордон, щоб оминути військової служби. Закон передбачує кару смерти за тяжке ушкодження або нищення засобів та оборонних приладів. Не менше строгу кару передбачує закон за ушкодження залізничих, корабельних і летунських уладжень. Стаття 6 передбачує кару вязниці до 10 років за гомосексуалізм, стаття 9 кару тяжкої вязниці за відтягання від допомоги у нещасливих випадках. Закон обовязує від 1. серпня ц. р.



## НОВИНКИ

**— ПРОСИМО КУПУВАТИ ТІЛЬКИ У ФІРМАХ, ЯКІ ОГОЛОШУЮТЬСЯ В НАШОМУ ЧАСОПИСІ ТА ПРОСИМО ПОКЛИКУВАТИСЬ НА ОГОЛОШЕННЯ.**

**— Новий городський староста обіймає урядування.** У вівторок 9. липня ц. р. обіймає урядування новий городський староста К. Протасевич. Дотеперішній староста д-р Клімів відїзджає до Домброви к. Тарнова, де призначено його повітовим старостою. Кажуть, що в городськім старостві у Львові дійде теж до зміни між урядовцями. Новий городський староста К. Протасевич походить з Галичини, тепер був старостою на Виленщині.

**— Мін. Косьцялковський у Косові і Заліщиках.** Мін. Зиндрам Косьцялковський в товаристві станиславівського воєводи Ягодзінського, дир. департаменту Кавецького та особистого секретаря спинився в суботу 6. липня в Косові в пансіоні „Байка". В неділю 7. липня ц. р. зі старостою Станевичем оглянув мистецькі збірки гуцульських виробів, призначені до гуцульського музею в Жабю та виставу килимів у „Гуцульськім Мистецтві". Опісля був теж на храмовім святі церкви в Косові, де розмовляв з гуцулами і гуцулками, фотографуючись з ними. Крім цього звідав одну нашу кооперативу та оглянув книгозбірню. З Косова міністр відїхав до Заліщик. (ПАТ.)

**— Самогубство вбивника.** 24-літній Юліян Мендрик, кельнер з ресторану на залізниці у Перемишлі, який убив Ольгу Ільківну, скінчив у суботу вечором самогубством. Мендрик прийшов до шинку при вул. Бушковецькій, вихилив чарку горілки і застрілився. Причиною вбивства і самогубства нещасливе кохання.

**— Львівська хроніка.** Поліція арештувала Маріяна Гендлера, який перед кількома місяцями злодія у Львові при вул. Немцевича бюро посередництва помешкань і взяв 600 зол., кажучи, що виєднає кілька занять для сторожів.

**— Таємне самогубство.** В селі Радосковичі на польсько-большевицькім кордоні знайшли в корчах трупа невідомої жінки, яку недавно вбили. Рамена жінки були обвязані шнуром, бедра скіряним поясом. Два тижні тому цю жінку бачили на большевицькому кордоні.

**— Обікрали до нитки.** До Кельц їхала через Львів Лідія Закулінська. На стації Підзамче обікрали її до нитки так, що залишилась без своїх річей і грошей. З розпуки Закулінська пішла до міста, але на вул. Замарстинівській упала непритомна на землю. Рятункова каритка відвезла нещасливу жінку до шпиталю.

**— Смерть хірурга, який спричинив залізничу катастрофу.** У Ґренобль дійшло до страшної самоходової катастрофи в хвилині, коли відомий хірург хотів минути самоходом інший самохід. Хірург і три члени його рідні згинули, пята особа тяжко ранена.

**— Облава на беззахистних дітей.** Большевицька влада почала боротьбу на цілім просторі СССР з т. зв. „хуліганством" нелітніх дітей. У Москві арештували 3.560 дітей за крадіж і грабіж. В Одесі і Ленінграді придержали 8.000 дітей, у цілім СССР понад 15.000 беззахистних дітей.

**— Зудар самоходу з трамваєм.** На одній з головних вулиць Берліна зударився самохід з трамваєм. Вибухнув збірник з бензиною і цілий самохід почав горіти. Шофер згорів на очах людей, які не могли йому ніяк допомогти.

—o—

## СПОРТ.

### УКРАЇНА — ЧУВАЙ 1:1 (1:0).

ПЕРЕМИШЛЬ. У мистецтвах Окр. Ліги Україна зіграла з перемиським Чуваєм з нерозіграним вислідом. Ворота здобув для України Крушельницький.

### МИСТЕЦТВА ЛІГИ.

ЛЬВІВ. Погонь — Легія 6:1 (4:0).

ПОЗНАНЬ. Варта — Рух 3:1 (0:1).

ЛОДЗЬ. Шлеськ — Л. К. С. 1:0 (0:0).

ВАРШАВА. Польонія — Висла 3:2 (3:2).

### МИСТЕЦТВА ОКР. ЛІГИ.

ЯРОСЛАВ. Чорні — Огніско 2:2 (1:2).

ЛЬВІВ. Лехія — Польонія 2:1 (1:1).

РЯШІВ. Гасмонея — Ресовія 0:0 (0:0).

ЛЬВІВ. Погонь I Б. — Другий Сокіл 4:1 (2:1).

### ПРОГРАНА СЯНУ В БОРИСЛАВІ.

БОРИСЛАВ. У вчорашніх змаганнях за вхід до Окр. Ліги дружина Сяну програла з бориславським Кадімагом у відношенні 3:2 (1:0). В українській дружині завела оборона.

ХОДОРІВ. Цукровня — Вій 4:1 (4:1). Мист. кл. Ц

ДРОГОБИЧ. Підгіря — Ж. К. С. 3:0 (в. о.).

ТЕРНОПІЛЬ. Поділля — Креси 1:1 (1:1). Мист. кл. А

## Нові книжки й журнали.

Д-р Саломія Цьорох, ЧСВВ.: ПОГЛЯД НА ІСТОРІЮ ТА ВИХОВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СС. ВАСИЛІЯНОК. Львів 1934. Стор. 258, ф. 8°.



За редакцію відповідає Олександер Костик.

Видає Видавнича Спілка „Діло".

З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.